

اهداف ژئوپلیتیک ترکیه در منطقه

سرویس ترکیه/خبرگزاری آران
خبرگزاری آران / سرویس ترکیه :

رحمت الله فلاح

ترکیه به دنبال حداکثرسازی مطلوبیت های ژئوپلیتیک امروزه تحولات داخلی و کنش گری منطقه ای و بین المللی ترکیه در کانون توجه سیاستمداران و پژوهشگران مسائل بین المللی واقع شده است، ترک ها علاوه بر اینکه در سال های اخیر (بعد از روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه) در حوزه های مختلف داخلی از جمله اقتصاد و سیاست (دموکراتیک محور) جهش چشمگیری داشتند و توانستند الگویی از توسعه را در اقتصاد (بدون نفت) و حکومت داری به نمایش گذارند. در عرصه بین المللی نیز الگویی از روابط را طراحی کردند که ضمن حل مشکل خود با همسایگان، یک بازی برد-برد را با موفقیت به پیش می برند. در راستای این سیاست ترکیه توانست در کوتاه مدت در ژئوپلیتیک مختلف موقعیت خود را تقویت کند. برای نمونه، این کشور در تعامل با خاورمیانه، اوراسیا، بالکان، آفریقا، اتحادیه اروپا و امریکا و در ارتباط با روسیه و چین نقش راهبردی برای خود کسب کرده و در نهادهای بین المللی نیز (به عنوان عضو غیردائم شورای امنیت، با حمایت 154 کشور و همچنین کسب دبیری سازمان کنفرانس اسلامی از طریق رای گیری) اعتبار قابل توجهی یافته است. همچنین ترکیه در حوزه ترتیبات امنیتی جهانی در چارچوب و قالب ناتو نقش آفرینی می کند و در حوزه اقتصادی جز گروه 20 کشور برتر و قدرتمند جهان جای گرفته است. البته در حوزه فرهنگ نیز ترک ها یک بازی بسیار ظریف و تاثیرگذاری را شروع کرده است و علاوه بر اینکه حدود 400 کانال تلویزیونی برنامه های متنوعی را (حتی به زبان های مختلف) پخش می کنند و نمایی از تمدن و فرهنگ ترکیه را به نمایش می گذارند، نهادهای غیردولتی و از جمله طریقت های موجود در ترکیه، به صورت غیرمستقیم سیاست های فرهنگی دولت ترکیه را در جهان هدایت می کنند. برای نمونه، طریقت و گروه فتح الله گولن حدود هزار مدرسه، چندین دانشگاه، روزنامه و شبکه تلویزیونی در جهان راه اندازی کرده و نمادهای فرهنگی ترکیه را که با محوریت اسلام-ترک تبلیغ و ترویج می کند، همگی در کنار دهها مسائل ریز و درشت که در سال های اخیر در حوزه سیاست داخلی و به ویژه سیاست خارجی ترکیه اتفاق افتاده و باعث شده که ترکیه علاوه بر بهره مندی اقتصادی، به عنوان یک کشور طرفدار صلح و ثبات در منطقه شناخته شود. به هر حال ترکیه به دنبال حداکثرسازی مطلوبیت های ژئوپلیتیک خود در منطقه و جهان است و با این رویکرد در نظر دارد تا سال 2023 که صدمین سالگرد تاسیس جمهوری ترکیه است در خرده سیستم های منطقه ای به عنوان مرکز و در نظام بین الملل به عنوان بازیگر شناخته شود. لازم به ذکر است که ترک ها، خرده سیستم های منطقه ای را تنها در خاورمیانه نمی بینند، بلکه چند ژئوپلیتیک منطقه ای از جمله اوراسیا و بالکان را نیز در نظر دارند. به ویژه مناطقی که روزگاری طولانی تحت حاکمیت امپراتوری عثمانی بود. در این مناطق ترک ها به سهولت قادرند عناصری از هویت ترک های عثمانی را پالایش کنند و آن را در راستای تبدیل به برنامه همکاری قرار دهند. به همین جهت است که برخی از پژوهشگران، "نوعثمانی گرایی" را چارچوبی برای تحلیل سیاست خارجی و حتی داخلی ترکیه قلمداد می کنند. نوعثمانی گرایی آمیزه ای از مطلوبیت های تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی ترکیه را به تصویر می کشد. در عین حال که نوعثمانی گرایی یک ایدئولوژی به شمار نمی رود، به عنوان رویکردی نوین با برجسته کردن عنصر تاریخی، فرهنگی و جغرافیایی به محیط ژئوپلیتیک ترکیه معنایی نوین می بخشد. در درون این رویکرد، جلوه هایی از اسلام گرایی، ترک گرایی، شرق گرایی و غرب گرایی دیده می شود. در این تفسیر، در ظرف معرفتی "انسان ترکیه ای" سه عنصر هویتی عنی مسلمان خاورمیانه ای، ترک اوراسیایی و شهروند اروپایی بودن با یکدیگر پیوند منطقی و معناداری برقرار می کنند. اگرچه هیچ یک از این سه عنصر هویتی در فضای جدید ترکیه (دوران حزب عدالت و توسعه) حالت قهقرایی و جزمیت به خود نگرفته است، اما با مفاهیم مدرن و جهانشمول مبتنی بر ادله بومی در حال تبدیل شدن به الگویی سیاسی در منطقه است. در نتیجه می توان گفت در ترکیه تحولات قابل تاملی در مناسبات هویتی، سیاسی و امنیتی در حال شکل گیری است. در عرصه داخلی منابع قدرت در حال دگرگونی به نفع جامعه مدنی است و در عرصه خارجی رویکرد توسعه گرا (در رویکرد توسعه گرا تعامل سازنده و بازی با نتیجه برد-برد پیش شرط لازم است) جایگزین رویکرد تاریخ گرای امنیت محور می شود. ترک ها با درک این موضوع به حداکثرسازی مطلوبیت های ژئوپلیتیک خود مبادرت می کنند. نویسنده: رحمت الله فلاح